

עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות בעשרים ערים נבחרות בישראל

פרופ' עירן הלפרין
ד"ר יוליה אלעד-שטרנגר
כנרת אנדווילט

המרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי
ביה"ס לפסיכולוגיה ע"ש ברוך איבצ'ר, המרכז הבינתחומי הרצליה
אוקטובר, 2016

מוגש לשותפות מקרב קרן אריסון, קרן רודרמן וקבוצת פישמן

תוכן עניינים

3	תקציר המחקר
5	1. מטרות ומבט כללי
6	2. שיטת איסוף הנתונים ומאפייני המדגם
8	3. המדדים הפסיכולוגיים אשר נכללו במחקר
11	4. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: נתונים ארציים
16	5. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: פילוח דמוגרפי
25	6. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: דירוג רשויות
36	7. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: דירוג רשויות במדד משולב
37	8. נספח: השאלון המלא
44	9. מקורות

תקציר המחקר

במחקר זה השתתפו 3,068 נבדקים מעשרים ערים נבחרות בישראל: תל-אביב, ירושלים, חיפה, ראשון לציון, שוהם, נתניה, הרצליה, הוד השרון, כרמיאל, באר-שבע, אשקלון, אשדוד, רמת גן, בני ברק, נצרת, רחובות, חולון, פתח תקווה, חדרה, טבריה.

המשתתפים במחקר דירגו את מידת הסכמתם עם מגוון מדדים הכוללים תפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות (סטריאוטיפים, הומוגניות של אנשים עם מוגבלות, דעות קדומות "מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות, נורמות חברתיות בחברה הישראלית כלפי אנשים עם מוגבלות, תפיסות איום מאנשים עם מוגבלות), רגשות כלפי אנשים עם מוגבלות (כעס, אמפתיה, גועל, פחד, עצב, הערצה, רחמים, מבוכה, חוסר אונים ובושה), כוונות התנהגות כלפי אנשים עם מוגבלות (מרחק חברתי והדרה של אנשים עם מוגבלות, מרחקי חברתי "סמוי" כלפי אנשים עם מוגבלות), ועמדות הציבור לגבי תפקוד הרשות המקומית ביחס לאנשים עם מוגבלות (מודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית, יחס כלפי תפקוד הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות).

מהנתונים עולה כי אחוזים ניכרים בציבור הישראלי מסכימים עם הסטריאוטיפ הנפוץ כלפי אנשים עם מוגבלות (אנשים "חמים" ובעלי "יכולות נמוכות"), אשר משקף תפיסה פטרונית של אנשים עם מוגבלות, וראייתם כחסרי אונים, חלשים ותלויים בזולת. בהמשך לכך, אחוז ניכר יחסית (כ-20%) מהנשאלים מאמינים כי אנשים עם מוגבלות מסוגים שונים חולקים תכונות משותפות. ממצא זה מרמז על נטייתם של רבים מהישראלים לראות בעצם קיומה של מוגבלות "תכונה" מאחדת, המייצרת דמיון בין אנשים עם מוגבלות שונות. מחקרים פסיכולוגיים מראים כי ככל שקבוצה נתפסת כהומוגנית יותר, כך היא נתפסת כסטריאוטיפית יותר. על כן, תפיסת ההומוגניות של אנשים עם מוגבלות עלולה לתרום להיווצרות הסטריאוטיפים הנפוצים כלפיהם, כפי שנמצאו במחקר זה. בהתאם לכך, מרבית המשתתפים במחקר רואים באנשים עם מוגבלות קבוצה אשר אינה מאיימת על האוכלוסייה הכללית ברמה הכלכלית או הסמלית. בד בבד, כמחצית מהציבור מדווח על רמות גבוהות של איום שחשים אנשים מתוך מה שמוגדר כרצון לשמר תפיסת "עצמי הבריא". היינו, מחקרים פסיכולוגיים מצביעים על כך שמודעות לחולי או למוגבלות פוטנציאליים מלווה בחרדה, שבתורה עשויה להתבטא ברצון להרחיק את מקור האיום מהמרחב הפרטי והציבורי.

הממצאים הנוגעים לרגשות כלפי אנשים עם מוגבלות מצביעים על קוטביות ניכרת ברגשות הציבור כלפי קבוצה זו. דומה שהמפגש עם אנשים עם מוגבלות מעורר רגשות מסוימים במידה רבה מאוד (אמפתיה, עצב, רחמים, הערצה, חוסר אונים ומבוכה), ורגשות אחרים במידה נמוכה מאוד (פחד, כעס, גועל). הממצאים מצביעים על רמות גבוהות במיוחד של מבוכה, חוסר אונים ועצב. היות ורגשות אלה נחווים כבלתי נעימים, הם עלולים להוביל לרצון להתרחק ולהתנתק מהקבוצה המעוררת רגשות אלה. לעומת זאת, ניתן לראות בכך שנמצא כי הרגשות השליליים ה'קלאסיים' (כעס, פחד, גועל) כלפי אנשים עם מוגבלות נמוכים מאוד במחקר זה, ממצא מעודד. ייתכן שפער זה נובע מכך שרגשות מסוימים כלפי אנשים עם מוגבלות נתפסים כלגיטימיים יותר, או תקינים יותר פוליטית, מאשר רגשות אחרים (קוטביות זו אינה נוכחת במחקרים על אודות אוכלוסיות מיעוט

אחרות, כגון מיעוטים אתניים). "אמפתיה" היא הרגש הדומיננטי ביותר כלפי אנשים עם מוגבלות (רמות האמפתיה כלפי אנשים עם מוגבלות גבוהות משמעותית מרמות האמפתיה כלפי אוכלוסיות אחרות, בייחוד כלפי מיעוטים אתניים או דתיים). אף שאמפתיה נתפסת בספרות הפסיכולוגית כרגש חיובי שמקושר עם נכונות גבוהה לסייע לזולת, הוא אינו קשור בהכרח לנכונות להיות במגע עם מושא האמפתיה, או לתמיכה בשילובו במרחב הציבורי.

אכן, אף שהמשתתפים במחקר הביעו תמיכה נמוכה במיוחד במדדים "עקיפים" של הדרה ודעות קדומות כלפי אנשים עם מוגבלות, דווחו אחוזי תמיכה גבוהים בהדרת אנשים עם מוגבלות בתחומים מסוימים. בולטים במיוחד אחוזי התמיכה הניכרים בהימנעות ממגע אישי וישיר עם אנשים עם מוגבלות, לעומת תמיכה נמוכה יחסית בשלילת זכויות אזרח מאנשים עם מוגבלות. דומה שהמשתתפים במחקר עושים הבחנה בין תמיכה במאבקם של אנשים עם מוגבלות לזכויות שוות, לבין תפיסתם כשותפים אמיתיים במרחב החברתי. בהתאם, דומה כי מרבית הישראלים מודעים לקיומן של רמות גבוהות של חוסר סובלנות כלפי אנשים עם מוגבלות בחברה, ולנטייה להפלותם במקומות עבודה ובמוסדות אקדמיים.

אף על פי כן, רק כמחצית הנבדקים מדווחים על אפליית אנשים עם מוגבלות במרחב העירוני, מה שעשוי להצביע על שביעות רצון כללית משירותי העירייה או מאוכלוסיית תושבי העיר, יותר מאשר על היעדר מודעות לאפליית אנשים עם מוגבלות. ואולם, כאשר נשאלו באופן ספציפי על שביעות רצונם מתפקוד הרשות המקומית בה הם מתגוררים ביחס לדאגה לרווחתם של אנשים עם מוגבלות, רובם המוחלט של הנשאלים דיווח כי אינם מרוצים מתפקוד הרשות המקומית.

בנוסף נמצאו ממצאים עקביים ביחס לפילוחים דמוגרפיים של אחוזי התמיכה במדדים השונים: במרבית המדדים, צעירים (18-25), גברים, ובעלי השכלה נמוכה מדווחים על עמדות שליליות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות. כמו כן, במרבית המדדים, חילונים במחקר זה דיווחו על היחס החיובי ביותר כלפי אנשים עם מוגבלות (לעומת מסורתיים, דתיים וחרדים).

לבסוף, בוצע דירוג יחסי של הערים והרשויות המקומיות על פי אחוזי ההסכמה עם המדדים השונים. דירוג הרשויות המקומיות משתנה באופן ניכר בהתאם לסוג המדד. "מדד הגישה החיובית" הינו מדד משוקלל המייצג תפיסת הומוגניות נמוכה של אנשים עם מוגבלות, רמות נמוכות של דעות קדומות, תמיכה בנמוכה בריחוק חברתי והדרת אנשים עם מוגבלות, רמות נמוכות של תפיסת איום מעשית וסמלית, ורמות נמוכות של מבוכה וחוסר אונים במפגש עם אנשים עם מוגבלות. במדד זה, שלושת הערים הראשונות בדירוג הינן: (1) ראשון לציון, (2) שוהם ו- (3) תל אביב. הערים האחרונות במדד הינן: (20) נצרת, (19) כרמיאל, ו- (18) טבריה. ואולם, יש לסייג ממצאים אלה שכן המדגם בערים כרמיאל, טבריה ושוהם כולל מספר משתתפים מועט באופן יחסי. על כן, אין לראות במסקנות הנגזרות מהנתונים בערים מסוימות אלה כמייצגות את כלל תושבי העיר.

הממצאים מצביעים על החשיבות הגדולה שבהבחנה בין מדדים פסיכולוגיים שונים המייצגים היבטים

שונים של היחס כלפי אנשים עם מוגבלות - ההיבט התפיסתי, הרגשי וההתנהגותי. יחד, הם מייצרים תמונה מורכבת המאפשרת לעמוד על פניה השונות של התשתית הפסיכולוגית העומדת בבסיס עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות, המהווה עוגן מחקרי שביכולתו לסייע בהכוונה וביצירה של תכניות והתערבויות לשיפור יחס הציבור כלפיהם.

1. מטרות ומבט כללי

אנשים עם מוגבלות סובלים מסטיגמות וסטריאוטיפים שליליים, במסגרתם מוגבלותם מוכללת לכדי רושם כללי לגבי אישיותם ויכולותיהם. סטיגמות וסטריאוטיפים אלה מובילים לעיתים להדרתם מהמרחב הציבורי, אפלייתם בהשכלה ובתעסוקה, ואף לגילויי אלימות ישירה כלפיהם. בעשורים האחרונים, מדינות מערביות רבות מקדמות ומיישמות תכניות והתערבויות מערכתיות ומוסדיות שמטרתן להקל על תפקודם של אנשים עם מוגבלות במרחב הפיזי והחברתי, ולשפר את יחס הציבור כלפיהם. על מנת לייעל מאמצים אלה, יש חשיבות רבה לעיגונם בידע מבוסס-מחקרית על התשתית הפסיכולוגית העומדת בבסיס עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות. ואכן, התפתח גוף מחקר משמעותי בתחום זה, בעיקר בשנים האחרונות (Benomir, Nicolson, & Beail, 2016; Burke, Bezyak, Fraser, Pete & Chan, 2013; De Boer, Pijl & Minnaert, 2012; Nota, Ginevra & Soresi, 2014).

מסמך זה מציג את ממצאי המחקר לבחינת יחס הציבור הישראלי כלפי אנשים עם מוגבלות, בהתבסס על מגוון מדדים פסיכולוגיים, אשר בוצע מטעם "המרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי" במרכז הבינתחומי, הרצליה. "המרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי" מתמחה בתהליכים הפסיכולוגיים העומדים בבסיס יחסים וסכסוכים בין קבוצות, ובפיתוח התערבויות פסיכולוגיות מבוססות-מחקר לשינוי חברתי. המסמך מציג את ממצאי המחקר המרכזיים ברמה הארצית, כמו גם בדיקה השוואתית של יחס הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות בעשרים רשויות מקומיות: תל-אביב, ירושלים, חיפה, ראשון לציון, שוהם, נתניה, הרצליה, הוד השרון, כרמיאל, באר-שבע, אשקלון, אשדוד, רמת גן, בני ברק, נצרת, רחובות, חולון, פתח תקווה, חדרה, טבריה. המחקר הנוכחי משלים את התמונה שמספק המחקר שביצע ד"ר אבי גריפל, אשר מציע בדיקה השוואתית של נגישות, השתתפות ומעורבות חברתית ושביעות רצון כללית של אנשים עם מוגבלות בעשרים רשויות מקומיות אלה.

המסמך מוגש לשותפות מטעם קרנות אריסון, רודרמן וקבוצת פישמן במסגרת מאמצייהן ארוכי-הטווח להבין ולשפר את עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות בישראל.

2. מאפייני המדגם ושיטת איסוף הנתונים

נתוני המחקר נאספו במהלך חודש אוגוסט 2016 באמצעות חברת הסקרים "Panel 4 all", תוך שימוש בשאלון מקוון (אינטרנטי). במהלך חודש ספטמבר 2016 בוצע מחקר משלים בקרב תושבי העיר נצרת, באמצעות סקר טלפוני אשר בוצע על ידי חברת הסקרים "טלדור". השאלונים תורגמו מעברית לערבית על ידי שני מתרגמים בלתי תלויים בהליך מקובל ומקצועי.

המדגם הסופי כלל 3068 משתתפים מעשרים ערים נבחרות בישראל:

מספר משתתפים	עיר
230	חיפה
220	תל אביב
216	ירושלים
211	רמת גן
210	חולון
208	פתח תקווה
205	ראשון לציון
204	באר שבע
199	רחובות
191	אשדוד
156	נתניה
153	בני ברק
153	נצרת
114	אשקלון
106	הרצליה
92	חדרה
89	הוד השרון
*69	כרמיאל
*34	שוהם
*34	טבריה

הערים המסומנות ב-* כוללות מספר משתתפים מועט באופן יחסי. על כן, אין לראות במסקנות הנגזרות מהנתונים בערים אלה כמייצגות את כלל תושבי העיר.

להלן מאפייניהם הדמוגרפיים של משתתפי המדגם: בהתבסס על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2016), שיעור הנשים שהשתתפו במחקר גדול משיעורן באוכלוסייה. התפלגות הגילאים במחקר דומה להתפלגות הגילאים באוכלוסייה, עם נטייה לייצוג משמעותי של יותר בני 26-40 במדגם. מרבית המשתתפים במדגם מדווחים על רמת שכר נמוכה מהממוצע באוכלוסייה, ורובם הגדול הינם בעלי השכלה על תיכונית. שיעור החילונים שהשתתפו במחקר גדול משיעורם באוכלוסייה, אך ייצוג הדתיים והחרדים במחקר דומה לשיעורם באוכלוסייה. לבסוף, רובם המכריע של המשתתפים במחקר מדווח על היעדר מוגבלות מסוג כלשהו.

• מין:

○ נשים: 2,048 (67%)

○ גברים: 1,020 (33%)

• גיל:

○ 18-25 : 503 (16%)

○ 26-40 : 1,435 (47%)

○ 41-60 : 791 (26%)

○ 61-85 : 275 (11%)

• הכנסה:

○ מתחת לממוצע: 1,174 (38%)

○ ממוצע: 680 (22%)

○ מעל הממוצע: 907 (40%)

• השכלה:

○ תיכונית ומטה: 809 (26%)

○ על תיכונית: 1,773 (58%)

○ תואר שני ומעלה: 470 (16%)

• רמת דתיות¹:

○ חילוניים: 1,781 (60%)

○ מסורתיים: 602 (20%)

○ דתיים: 311 (10%)

○ חרדים: 279 (10%)

• מוגבלות:

○ עם מוגבלות: 179 (<1%)

○ ללא מוגבלות: 2915 (99%)

¹מדד זה מתייחס לאוכלוסייה היהודית בלבד

3. המדדים הפסיכולוגיים אשר נכללו במחקר

המדדים הנכללים במסמך זה כוללים היבטים שונים של היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: תפיסות (עמדות) כלפי אנשים עם מוגבלות, רגשות כלפי אנשים עם מוגבלות, כוונות התנהגות כלפי אנשים עם מוגבלות, ועמדות הציבור לגבי תפקוד הרשות המקומית ביחס לאנשים עם מוגבלות (הפריטים המרכיבים כל מדד מופיעים בפרק 4, ובנספח).

• תפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות

1. **סטריאוטיפים נפוצים כלפי אנשים עם מוגבלות:** מחקרים בתחום הפסיכולוגיה החברתית מראים כי היחס כלפי אנשים עם מוגבלות הינו ברוב המקרים דו-ערכי: הם נתפסים כחמים ו"חביבים" מחד, וכבעלי מסוגלות נמוכה מאידך. האמונה כי אנשים עם מוגבלות הינם בעלי יכולות נמוכות נובעת, בין היתר, מהצורך האנושי-אוניברסאלי להצדיק את המערכת החברתית-כלכלית הקיימת: אם בעלי מוגבלויות מופלים מבחינה תעסוקתית וכלכלית, אזי יש למצוא סיבה המצדיקה זאת ומונעת תחושת איום על הסטטוס קוו. ואולם, הפן ה"חיובי" של הסטריאוטיפ כלפי אנשים עם מוגבלות ("חום" גבוה) מצדיק גם הוא את הדרתם ואפלייתם, שכן הוא טומן בחובו תחושת עליונות ופטרנליזם של האוכלוסייה ה"בריאה" על הקבוצה "חסרת האונים". עצם תיוגם של אנשים עם מוגבלות כ"נחותים" יותר, גם אם הוא בא לביטוי ברגשות חיוביים-לכאורה, מחזק את הדימוי הקבוצתי החיובי של האוכלוסייה הדומיננטית, או ה"בריאה", וכך מנציח את אפלייתן של אוכלוסיות שאינן נמנות עמה.

פריט לדוגמה: "באיזו מידה כל אחת מהתכונות מתארת לדעתך אדם עם מוגבלות טיפוסי?" (סולם הדירוג: 1 = עוין; 8 = חם (ידידותי))

2. **תפיסת אנשים עם מוגבלות כהומוגניים:** כפועל יוצא מהנטייה האוניברסלית לחלוקה של בני האדם לקטגוריות חברתיות של קבוצות "פנים" ו"חוץ", קיימת גם הנטייה לראות את קבוצת החוץ כהומוגנית יותר מקבוצת הפנים. כלומר, חברי קבוצת החוץ (במקרה זה, אנשים עם מוגבלות) נתפסים כדומים זה לזה, וההבדלים הבינאישיים ביניהם נתפסים כמשניים לתכונותיהם המשותפות. הנטייה לראות אנשים עם מוגבלות כקבוצה הומוגנית, ולהתעלם מהבדלים בינאישיים ביניהם (לרבות ההבדלים הנגזרים מסוגי המוגבלות השונים), מהווה כר פורה ליצירת דעות קדומות וסטריאוטיפים שליליים ופשטניים כלפי אנשים עם מוגבלות, אשר תורמים בתורם לתמיכה רבה יותר באפליה והדרת אוכלוסייה זו.

פריט לדוגמה: "אני מאמין שאנשים עם מוגבלות מסוגים שונים (פיזית, נפשית, שכלית) חולקים תכונות משותפות" (סולם דירוג: כלל לא מסכים; 7 = מסכים במידה רבה).

3. **דעות קדומות "מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות:** המסורת הפסיכולוגית מבחינה בין דעות קדומות "גלויות", המתאפיינות בעמדות שליליות מודעות כלפי קבוצות, לבין דעות קדומות "סמויות" (או "מרומזות"), אשר באות לביטוי בעמדות שליליים ולא בהכרח מודעות כלפי חברי קבוצות אחרות, וביטוייה הינם לרוב לא-וורבליים ועקיפים. בחברה הישראלית, למשל, דעות קדומות כלפי קבוצות מסוימות (ובכללן אנשים עם מוגבלות) נחשבות מקובלות ולגיטימיות פחות ביחס לדעות קדומות כלפי אוכלוסיות אחרות (למשל, מיעוטים

אתניים), ועל כן מקבלות ביטוי סמוי יותר. מדד זה מבקש להתחקות אחר הדעות הקדומות ה"מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות.

פריט לדוגמה: "בחברה של היום כבר אין אפליה נגד אנשים עם מוגבלות" (סולם הדירוג: = כלל לא מסכים; 7 = מסכים במידה רבה).

4. **נורמות חברתיות כלפי אנשים עם מוגבלות:** מדד זה מבקש לבחון עד כמה פגיעה באנשים עם מוגבלות (מילולית: הערות לא סובלניות; מעשית: אפליה בתעסוקה ובמוסדות אקדמיים) נחשבת ללגיטימית בחברה הישראלית, באמצעות מדד עקיף ("כיצד חושבים רוב הישראלים"), על מנת לשקף את עמדותיהם הכנות של משתתפי הסקר. לדוגמה: "כמה מהישראלים חושבים שזה נורמאלי להפלות אנשים עם מוגבלות במקום העבודה או במוסדות אקדמיים?" (סולם הדירוג: 1 = כמעט אף אחד; 4 = כמחצית מהישראלים; 7 = כמעט כל הישראלים).

5. **תפיסות איום מאנשים עם מוגבלות:** המחקר הפסיכולוגי מזהה "איום נתפס" כגורם משמעותי בניבוי דעות קדומות והדרה של הקבוצות המאיימות. מדד זה כלל שני תתי מדדים: (1) איום מעשי וסמלי: באיזו מידה הנשאלים תופסים אנשים עם מוגבלות כמאיימים ברמה הסמלית (איום על מרקמה של החברה הבריאה) וברמה המעשית (על משאבים כלכליים); (2) איום על תפיסת "העצמי הבריאה": באיזו מידה הנשאלים חושבים על פגיעותם העצמית (או פגיעותם של בני משפחתם) למוגבלות, כאשר הם נפגשים באדם עם מוגבלות.

• רגשות כלפי אנשים עם מוגבלות

המפגש עם אנשים עם מוגבלות צפוי לעורר מגוון רגשות. המחקר העדכני בתחום הרגשות חורג מההבחנה המסורתית בין רגשות חיוביים ושליליים, ומכיר במקורותיהם והשלכותיהם הייחודיות של רגשות שונים. מטרת מדד זה הינה לבחון באיזו עצמה המפגש עם אדם עם מוגבלות מעורר במשתתפי הסקר את הרגשות הבאים: כעס, אפתייה, גועל, פחד, עצב, הערצה, רחמים, מבוכה, חוסר אונים ובושה. (סולם הדירוג: 1 = כלל לא, 7 = במידה רבה).

• **כוונות התנהגות כלפי אנשים עם מוגבלות:** מדדים אלה בודקים את כוונות ההתנהגות של משתתפי הסקר, בניגוד להתנהגותם בפועל, כמקובל בשאלוני דיווח-עצמי.

1. **מרחק חברתי והדרה של אנשים עם מוגבלות:** מדד זה הינו מדד "ישיר" לבחינת את המידה שבה משתתפי הסקר מעדיפים להימנע מקשר וממגע חברתי עם אנשים עם מוגבלות; על כמה הם תומכים בהדרת אנשים עם מוגבלות מהמרחב הציבורי, ובאיזו מידה הם תומכים במניעת השתלבותם של אנשים עם מוגבלות בקהילה. פריט לדוגמה: "הייתי מוכן להיות חבר של אדם עם מוגבלות" (סולם הדירוג: 1 = כלל לא מסכים; 7 = מסכים במידה רבה).

2. **מרחק חברתי "סמוי" כלפי אנשים עם מוגבלות:** מדד זה הינו מדד "עקיף" לבחינת המידה שבה משתתפי הסקר מעדיפים להימנע ממגע עם אנשים עם מוגבלות ותומכים בהדרתם מהמרחב הציבורי. מדד זה משלים את המדד ה"ישיר" של מרחק חברתי והדרה, בכך שהוא מאפשר להביע תמיכה בהדרה באופן מרומז ועקיף.

פריט לדוגמה: "מתוך דאגה שלי לילדים בשכונה, לא הייתי רוצה שאנשים עם מוגבלות יסתובבו בשכונה שלי." (סולם הדירוג: 1 = כלל לא מסכים; 7 = מסכים במידה רבה).

• **עמדות לגבי תפקוד הרשות המקומית:**

1. **מודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית:** מטרת מדד זה הינה לבחון באיזו מידה משתתפי הסקר מעריכים כי קיימת אפליה של אנשים עם מוגבלות בעירם/ברשות המקומית בה הם מתגוררים, במקומות עבודה/לימודים, בקבלת שירותים עירוניים, ובתצורת הערות לא סובלניות כלפיהם. פריט לדוגמה: "באיזו תדירות אתה חושב שאנשים עם מוגבלות נחשפים לאפליה במקום העבודה או במוסדות אקדמיים, בעיר/יישוב מגוריך?" (סולם הדירוג: 1 = במידה מועטה מאוד; 7 = במידה רבה מאוד)
2. **יחס כלפי תפקוד הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות:** מטרת פריט זה הינה לבחון באיזו מידה משתתפי הסקר מאמינים כי העיר/הרשות המקומית שבה הם מתגוררים עושה די למען אנשים עם מוגבלות המתגוררים בה. פריט לדוגמה: "באיזו מידה הנך סבור שהרשות המקומית שבה אתה מתגורר עושה מספיק בנוגע למצבם של אנשים עם מוגבלות שמתגוררים בה?" (סולם הדירוג: 1 = כלל לא; 7 = במידה רבה)

4. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: נתונים ארציים

בפרק זה יוצגו נתוני הסכמה ארציים עם כל פריט ועם המדדים הכוללים. נתוני ההסכמה מוצגים באחוזים, ומבוססים על נקודת חיתוך שנקבעה מראש בעבור כל מדד².

1. סטריאוטיפים נפוצים כלפי אנשים עם מוגבלות:

81% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות הם אנשים "חמים" (ידידותיים).
 42% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות הם "בעלי יכולות נמוכות".

פרשנות: מהנתונים משתקף הסטריאוטיפ הנפוץ כלפי אנשים עם מוגבלות, אשר נמצא במחקרים פסיכולוגיים רבים: "חום" גבוה ויכולות נמוכות. כאמור בפרק 3, אף שהסטריאוטיפ לפיו אנשים עם מוגבלות הם אנשים "חמים" עשוי להיתפס כחיובי, סטריאוטיפ זה מופנה בעיקר כלפי אוכלוסיות מוחלשות ולא מאיימות, ועלול להצביע על תפיסה פטרונית של אנשים עם מוגבלות, וראייתם כחסרי אונים, חלשים ותלויים בזולת.

2. תפיסות איום מאנשים עם מוגבלות:

(1) איום מעשי וסמלי:

5% מאמינים כי השקעת משאבים בשילוב אנשים עם מוגבלות פוגעת בשאר האוכלוסייה (איום מעשי)
 4% מאמינים כי שילוב אנשים עם מוגבלות בחברה הישראלית מאיים על מרקמה של החברה הבריאה (איום סמלי)

(2) איום על תפיסת "העצמי הבריאה":

48% חושבים שכאשר יראו אדם עם מוגבלות, הם יחשבו על כך שהם או מישהו מבני משפחתם יכול להפוך להיות אדם עם מוגבלות.

פרשנות: מרבית הישראלים אינם מדווחים על רמות איום גבוהות מאנשים עם מוגבלות, ברמה המעשית (כלכלית) וברמה הסמלית (מרקמה של החברה ה"בריאה"). ממצאים אלה נמוכים במידה ניכרת מרמת האיום הנתפס שחווים ישראלים ממייעוטים אתניים ודתיים (בייחוד המיעוט הערבי). ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם הסטריאוטיפים הנפוצים כלפי אנשים עם מוגבלות: אוכלוסייה הנתפסת כ"בלתי מזיקה" וככזו שאינה מערערת את מעמדה הגבוה של קבוצת הרוב, אינה נתפסת כמאיימת על משאביה הסמליים והמעשיים של קבוצת הרוב. ואולם, כמחצית

²סולם הדירוג בכל המדדים נע בין 1 (לא מסכים כלל) ל-7 (מסכים במידה רבה), למעט במדדי הסטריאוטיפים (חום, יכולת) שבהם הסולם נע בין 1 ל-8. נקודת החיתוך שעל פיה חושבו אחוזי ההסכמה הינה 5 (4 ומטה = אי הסכמה, 5 ומעלה = הסכמה).

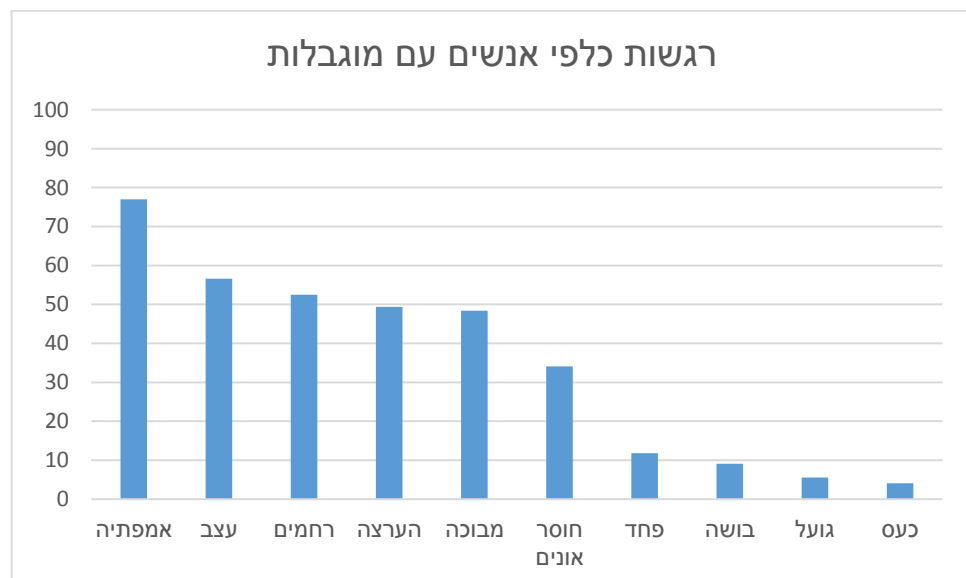
מהציבור מדווח על רמות גבוהות של איום נתפס על "העצמי הבריא". מחקרים פסיכולוגיים מצביעים על כך שמודעות לחולי או למוגבלות פוטנציאליים מלווה בחרדה רבה, וחרדה זו בתורה עלולה להתבטא ברצון להרחיק את מקור האיום מהמרחב הפרטי והציבורי.

3. תפיסת אנשים עם מוגבלות כהומוגניים:

- 11% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות דומים אחד לשני במונחים של המטרות בחייהם.
- 10% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות דומים אחד לשני במונחים של ההתנהגות שלהם.
- 19% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות מסוגים שונים (פיזית, נפשית, שכלית) חולקים תכונות משותפות.

פרשנות: לכאורה, דומה שרק מיעוט הישראלים תופסים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים. ואולם, התבוננות בפריטים השונים של סולם ההומוגניות מצביעה על תמונה מורכבת יותר: אף שכ-10% מהציבור מאמינים כי אנשים עם מוגבלות דומים אחד לשני מבחינת מטרותיהם והתנהגותם, כ-20% מהם מאמינים כי אנשים עם מוגבלויות מסוגים שונים חולקים תכונות משותפות. ממצא זה מרמז על נטייתם של רבים מהישראלים לראות בעצם קיומה של מוגבלות "תכונה" מאחדת, המייצרת דמיון בין אנשים עם מוגבלויות שונות. מחקרים פסיכולוגיים מראים כי ככל שקבוצה נתפסת כהומוגנית יותר, כך היא נתפסת כסטריאוטיפית יותר. על כן, תפיסת ההומוגניות של אנשים עם מוגבלות עלולה לתרום להיווצרות הסטריאוטיפים הנפוצים כלפיהם, כפי שנמצאו במחקר זה.

4. רגשות כלפי אנשים עם מוגבלות

פרשנות: ממצאים אלה מצביעים על קוטביות ניכרת ברגשות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות. דומה שהמפגש עם אנשים עם מוגבלות מעורר רגשות מסוימים במידה רבה מאוד (אהדה, רחמים, הערצה ומבוכה),

ורגשות אחרים במידה נמוכה מאוד (פחד, כעס, גועל). הממצאים מצביעים על רמות גבוהות במיוחד של מבוכה, חוסר אונים ועצב. היות שרגשות אלה נחווים כלא נעימים, הם עלולים להוביל לרצון להתרחק ולהתנתק מהקבוצה המעוררת רגשות אלה. מאידך גיסא, הבשורות הטובות הינן כי הרגשות השליליים הקלאסיים (כעס, גועל) נמוכים מאוד. ואולם, ייתכן שפער זה נובע מכך שרגשות מסוימים כלפי אנשים עם מוגבלות נתפסים כלגיטימיים יותר, או תקינים יותר פוליטית, מרגשות אחרים (קוטביות זו אינה נוכחת במחקרים על אודות אוכלוסיות מיעוט אחרות, כגון מיעוטים אתניים). באופן מעודד, "אמפתיה" היא הרגש הדומיננטי ביותר כלפי אנשים עם מוגבלות (רמות האמפתיה כלפי אנשים עם מוגבלות גבוהות משמעותית מהאמפתיה כלפי אוכלוסיות אחרות, בייחוד ביחס למיעוטים אתניים או דתיים). הספרות הפסיכולוגית מצביעה על קשר בין אמפתיה לבין הרצון לסייע לאחר ולמנוע פגיעה בו. אולם, אמפתיה אינה קשורה בהכרח לנכונות להיות במגע עם מושא באמפתיה, או לתמוך בשילובו במרחב הציבורי. לצד האמפתיה, הנשאלים דיווחו על רמות גבוהות של רחמים והערצה כלפי אנשים עם מוגבלות. רגשות אלה נתפסים אמנם כחיוביים, אך עלולים להצביע על תפיסת עליונות ביחס לאנשים עם מוגבלות, ועולה בקנה אחד עם סטריאוטיפים של יכולת נמוכה וחוסר גבוה, כמו גם עם רמות האיום הנתפס הנמוכות יחסית מאנשים עם מוגבלות, שנמצאו במחקר זה.

מרחק חברתי והזרה של אנשים עם מוגבלות:

- 50% לא היו מוכנים להיות בני/בנות זוג של אדם עם מוגבלות.
- 16% לא היו מוכנים להתנדב בסיוע לאנשים עם מוגבלות
- 8% מאמינים כי לאנשים עם מוגבלות לא צריכה להיות זכות להביא ילדים לעולם.
- 7% לא היו מוכנים להיות חברים של אדם עם מוגבלות.
- 6% לא היו מוכנים שילדיהם ילמדו בכיתה עם ילד עם מוגבלות.
- 5% לא היו מוכנים להיות שכנים של אדם עם מוגבלות.
- 5% לא היו מוכנים שיוקם מועדון חברתי לאנשים עם מוגבלות בשכונתם.
- 5% מאמינים כי יש לאסור על אנשים עם מוגבלות להצביע בבחירות.
- 3% מאמינים כי לאנשים עם מוגבלות לא צריכות להיות זכויות שוות כמו לכל אחד אחר.

פרשנות: במדד זה, בולטים במיוחד אחוזי התמיכה הניכרים באי-קיום מגע אישי וישיר עם אנשים עם מוגבלות, לעומת תמיכה נמוכה יחסית בשלילת זכויות אזרח מאנשים עם מוגבלות. דומה שהמשתתפים במחקר עושים הבחנה בין תמיכה במאבקם של אנשים עם מוגבלות לזכויות שוות, לבין תפיסתם כשותפים אמיתיים למרחב החברתי. ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם תפיסת האיום הנתפס על "העצמי הבריא" ותחושת העליונות כלפי אנשים עם מוגבלות, המשתקפת בסטריאוטיפים של חוסר גבוה ויכולות נמוכות, וברגשות כמו רחמים והערצה.

6. מרחק חברתי "סמוי" כלפי אנשים עם מוגבלות:

5% לא היו מעוניינים בקשר קרוב עם אדם עם מוגבלות כי יהיה להם קשה למצוא שפה משותפת. 4% מאמינים שלא כדאי להתחבר יותר מדי לאדם עם מוגבלות כי זה יכול להשפיע על המחשבה שלהם. 3% לא היו מעוניינים שאנשים עם מוגבלות יסתובבו בשכונה שלהם מתוך דאגה לילדים בשכונה.

פרשנות: באופן מעודד, אחוזי ההסכמה לפריטים המודדים מרחב חברתי "סמוי" הינם נמוכים מאוד. מחד, פריטים אלה מספקים הצדקה להדרה, ועל כן מאפשרים מדידת תמיכה במרחק חברתי באופן סמוי יותר, ועל כן מפתיע כי הנתונים הינם חריפים פחות מאלה שהתקבלו ביחס לפריטים המודדים מרחק חברתי והדרה מפורשים. ייתכן שממצאים אלה מעידים על כך שהמשתתפים בסקר תפסו את פריטי ה"מרחק החברתי הסמוי" כחריפים מדי, או לא תקינים פוליטית, ועל כן הביעו הסכמה נמוכה להם.

7. דעות קדומות "מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות:

8% מאמינים כי בחברה של היום כבר אין אפליה נגד אנשים עם מוגבלות. 8% מאמינים כי מוגבלות מציבים דרישות גבוהות מדי במאבקם על זכויות שוות. 6% מאמינים כי החברה דואגת יותר מדי לאנשים עם מוגבלות, באופן שאינו הוגן כלפי קבוצות אחרות.

פרשנות: פריטי מדד זה מודדים גם הם עמדות שליליות "עקיפות" כלפי אנשים עם מוגבלות. גם כאן, הנתונים מעודדים יחסית ומראים כי מרבית האנשים מודעים לאפליה נגד אנשים עם מוגבלות, ואינם מאמינים כי דרישותיהם לזכויות שוות הינן מוגזמות. מעניין להשוות בין ממצאים אלה לבין ממצאי המדד הישיר של מרחק חברתי והדרה: אף שמרבית המשתתפים במחקר מודעים לאפליה ותומכים בצדקת מאבקם של אנשים עם מוגבלות, רבים מהם עדיין בוחרים להימנע ממגע ומקשר אישי עמו, כך שתמיכה במאבקם של אנשים עם מוגבלות אינה מלווה בהכרח בנכונות אישית לקשר, סיוע, או מגע.

8. נורמות חברתיות בחברה הישראלית כלפי אנשים עם מוגבלות: (פגיעה מילולית; אפליה)

41% מאמינים שישראלים חושבים שזה נורמאלי לספר בדיחה או לומר אמירה בעלת אופי לא-סובלני כלפי אנשים עם מוגבלות. 23% מאמינים שישראלים חושבים שזה נורמאלי להפלות אנשים עם מוגבלות במקום העבודה או במוסדות אקדמיים.

פרשנות: למעשה, המשתתפים במחקר מצביעים על נורמות שליליות למדי ביחסה של חברה הישראלית כלפי אנשים עם מוגבלות. מדד זה עשוי לשמש גם כמדד עקיף לעמדותיהם של הנשאלים עצמם לגבי הלגיטימיות של אפליית אנשים עם מוגבלות וחוסר סובלנות כלפיהם. במקום לדווח על עמדותיהם שלהם, אנשים מדווחים על מה

ש"ראוי" בעיניהם בחברה. אם לוקחים פרספקטיבה כזו, הממצאים מראים על תפיסות שליליות ביותר של אנשים עם מוגבלות.

9. מודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית:

- 48% מאמינים כי קיימת אפליה בעירם בתצורת הערות לא סובלניות
- 47% מאמינים כי קיימת אפליה במקומות עבודה או במוסדות אקדמיים בעירם
- 42% מאמינים כי קיימת אפליה בקבלת שירותים עירוניים בעירם

פרשנות: בדומה לממצאי מדדי הנורמות, גם כאן חלק גדול מאוד מהאוכלוסייה (רק מעט פחות מחצי) מצביע על אפליה חברתית או ממוסדת בעירם כלפי אנשים עם מוגבלות. בצד השלילי, אלו נתונים לא פשוטים לגבי המתרחש בערים על פי תפיסות התושבים, אולם בצד החיובי, מודעות לאפליה יכולה לשקף ראייה ביקורתית ורצון לתיקון. מאידך, בהינתן שאנו מכירים בכך שאפליה חברתית ומוסדית מסוימת קיימת כמעט בכל מקום, העובדה שיותר מחצי מהנשאלים במחקר לא מודעים לקיומה היא מדאיגה.

10. יחס כלפי תפקוד הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות:

79% סבורים שהרשות המקומית/עיר לא עושה מספיק בנוגע למצבם של אנשים עם מוגבלות המתגוררים בה.

פרשנות: אף שמרבית הישראלים סבורים כי אין אפליה כלפי אנשים עם מוגבלות בעירם, רובם הגדול אינו מרוצה מתפקוד העירייה ביחס לשיפור מצבם של אנשים עם מוגבלות. כלומר, מרבית הישראלים חושבים שעירם צריכה לעשות יותר בכדי לשפר מצבם של אנשים עם מוגבלות בעיר, אף שהנתונים על מודעות לאפליה בעיר נמוכים משמעותית.

5. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: פילוח דמוגרפי

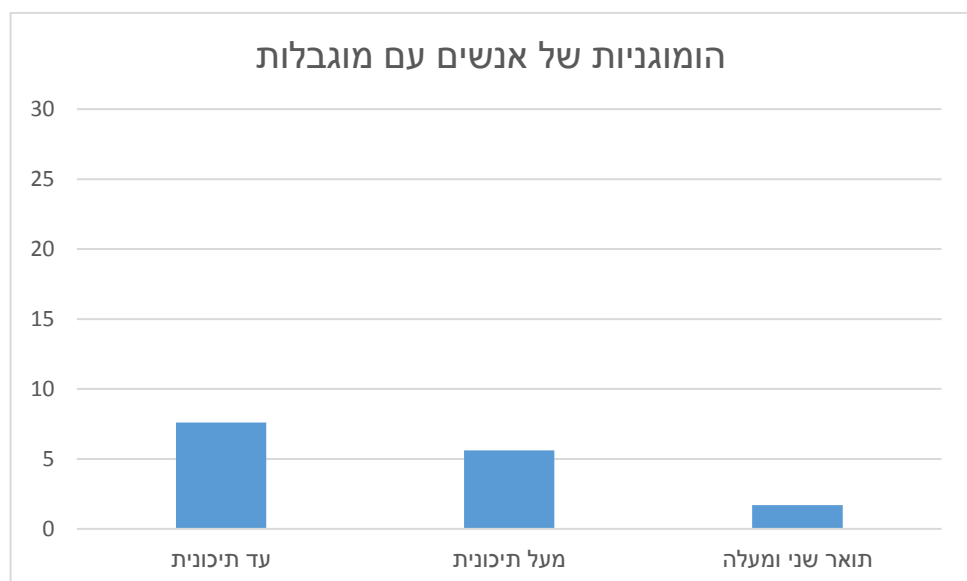
בפרק זה יוצגו פילוחים דמוגרפיים של המדדים הכוללים אשר נמדדו במחקר זה. המשתנים הדמוגרפיים אשר שימשו לניתוחים אלה הינם גיל, מין, השכלה, הכנסה, רמת דתיות, וקיום/העדר מוגבלות. הפילוחים המוצגים בפרק זה כוללים רק ממצאים מובהקים (משמעותיים) סטטיסטית. כלומר, מקרים שבהם לא נמצא קשר מובהק (משמעותי) סטטיסטית בין המשתנה הדמוגרפי הנדון לבין הממד הפסיכולוגי, אינם מוצגים בפרק זה.

המספרים בגרפים מייצגים את מידת ההסכמה למדדים השונים, באחוזים.

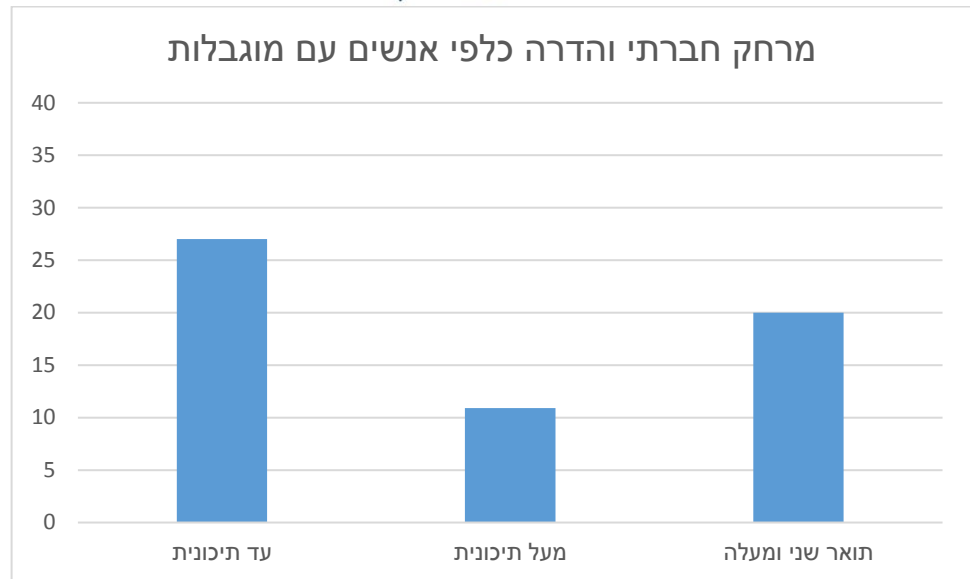
1. פילוחים בהתבסס על רמת השכלה:

במרבית המדדים, השכלה נמוכה יותר קשורה לעמדות שליליות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות, ולמודעות נמוכה יותר לאפליה כלפיהם. ממצא זה עקבי עם ממצאים בספרות הפסיכולוגית המצביעים על קשר בין השכלה לבין דעות קדומות כלפי מיעוטים ואוכלוסיות מוחלשות. על פי הספרות הפסיכולוגית, ככל שההשכלה נמוכה יותר, כך הפתיחות התרבותית והחברתית והקבלה של ה"שונה" נמוכים יותר. ואולם, המבוכה וחוסר האונים גבוהים יותר בקרב אנשים בעלי השכלה על תיכונית ומעלה, לעומת אנשים בעלי השכלה תיכונית. אף שמבוכה וחוסר אונים עשויים להצביע על מודעות ורגישות כלפי האוכלוסייה המעוררת אותם, רגשות אלה נחווים כלא נעימים ועל כך עלולים לעודד ריחוק ממושאי רגשות אלה.

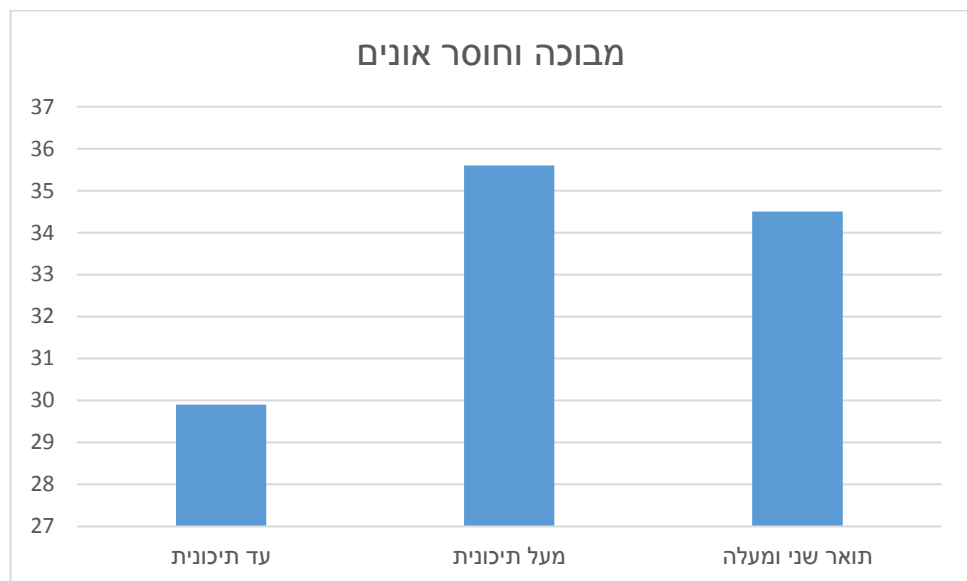
לדוגמה:

כל ההבדלים הינם מובהקים. כלומר, ככל שההשכלה גבוהה יותר, כך אנשים עם מוגבלות נתפסים כפחות הומוגניים.

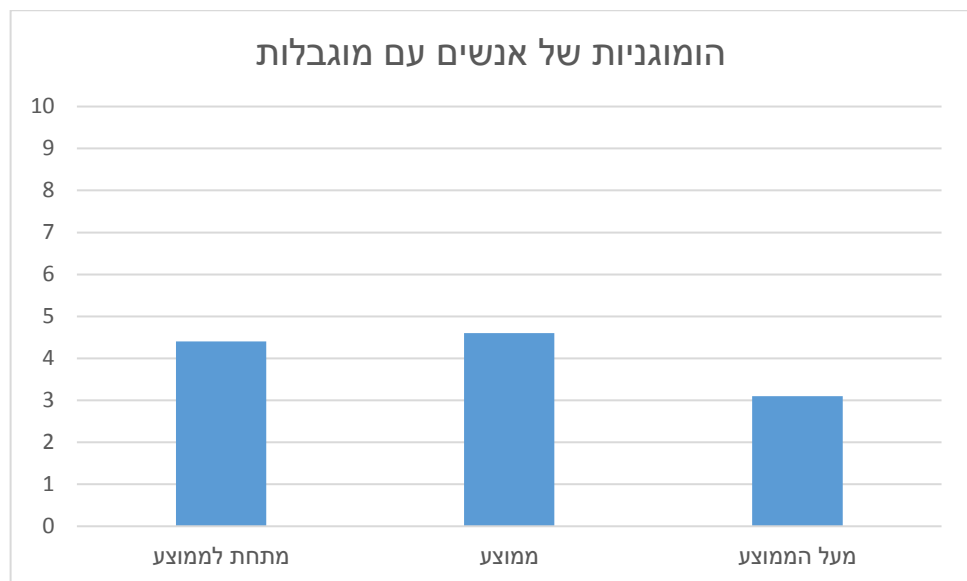
ההבדלים בין רמת ההשכלה "עד תיכונית" לרמת השכלה "על תיכונית", ובין רמת השכלה "עד תיכונית" לרמת השכלה "תואר שני ומעלה" הינם מובהקים. כלומר, התמיכה בריחוק חברתי והדרה נמוכה יותר בקרב אנשים בעלי השכלה גבוהה יותר.

ההבדלים בין רמת השכלה "עד תיכונית" לרמת השכלה "על תיכונית" הינם מובהקים. בנוסף, ההבדלים בין רמת השכלה "עד תיכונית" לרמת השכלה "תואר שני ומעלה" הינם מובהקים. כלומר, רמות המבוכה וחוסר האונים במפגש עם אנשים עם מוגבלות גבוהה יותר ככל שהשכלתם של הנשאלים גבוהה יותר.

2. פילוחים בהתבסס על רמת הכנסה:

באופן מעניין, בעוד שהשכלה נמצאה קשורה למרבית המדדים הנוגעים ליחס כלפי אנשים עם מוגבלות, רמת הכנסה נמצאה קשורה רק לתפיסות של הומוגניות של אנשים עם מוגבלות. במקרה זה, ובאופן שהינו עקבי עם מחקרים קודמים בספרות הפסיכולוגית, אנשים בעלי הכנסה נמוכה יותר תופסים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים יותר מאנשים בעלי הכנסה גבוהה יותר.

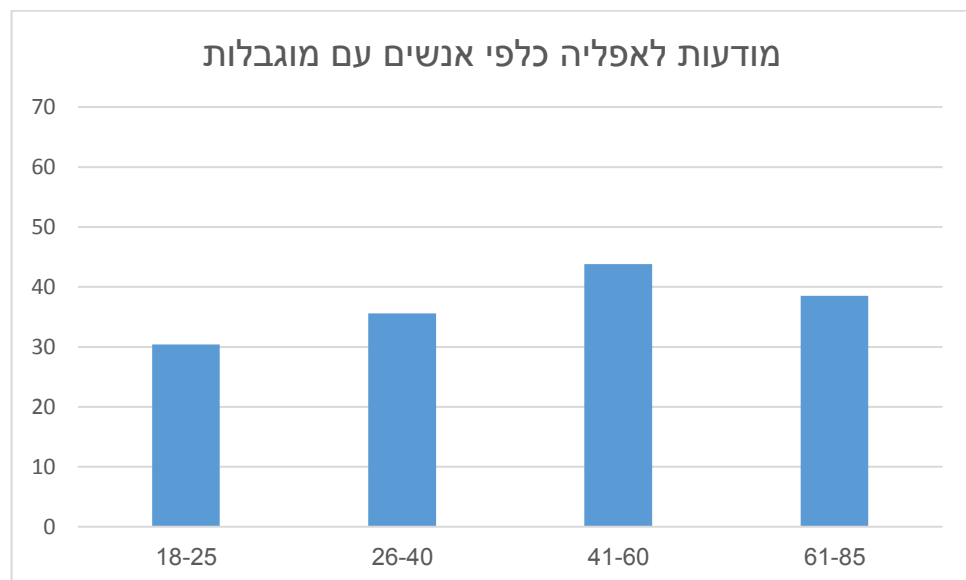

ההבדלים בין הכנסה מתחת לממוצע להכנסה מעל הממוצע מובהקים. בנוסף, ההבדלים בין הכנסה ממוצעת להכנסה מעל הממוצע מובהקים. ככל שרמת ההכנסה של הנשאלים גבוה יותר, כך הם רואים אנשים עם מוגבלות כ"הטרוגניים" יותר (הומוגניים פחות).

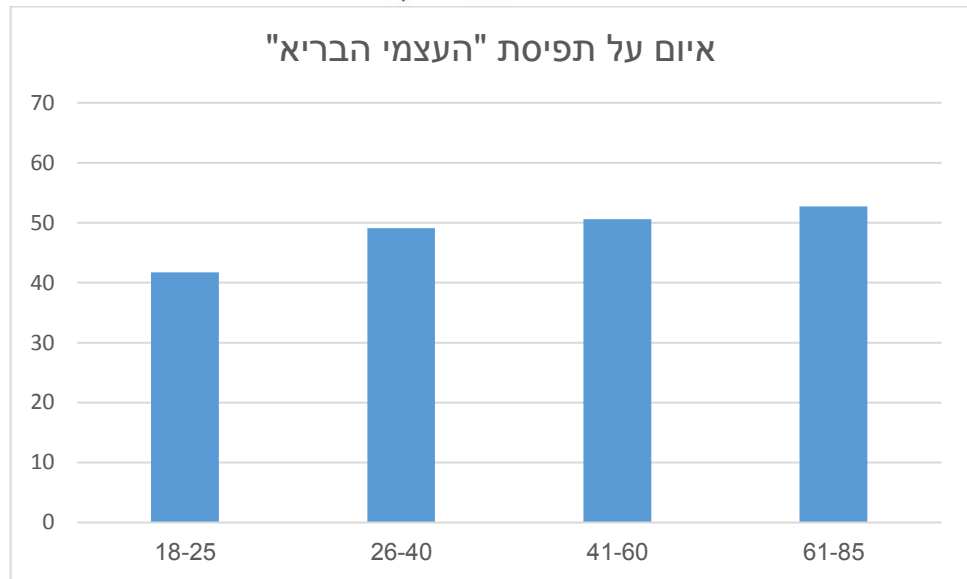
3. פילוחים בהתבסס על גיל:

במרבית המדדים, צעירים (גילאי 18-25) הינם בעלי תפיסות שליליות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות, ומודעות נמוכה יותר לאפליה נגדם. בנוסף, הם תופסים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים יותר ביחס לקבוצות הגיל האחרות. לא ניתן לייחס ממצא זה לרמת חשיפה נמוכה יחסית של צעירים לאנשים עם מוגבלות, היות שלא נמצא קשר סטטיסטי במחקר זה בין גיל לבין רמת חשיפה לאנשים עם מוגבלות. ממצאים אלה עקביים גם עם הממצא לפיו צעירים (18-25) מדווחים על נורמות גבוהות יותר של פגיעה מילולית באנשים עם מוגבלות, אשר עשוי להצביע על כך שהם נחשפים יותר לפגיעות מסוג זה. מעניין לציין כי צעירים (18-25) מדווחים על רמות נמוכות יותר של "איום על העצמי הבריא" לעומת קבוצות גיל אחרות - באופן טבעי, ייתכן שממצא זה מצביע על מודעות נמוכה יותר לפגיעות הפוטנציאלית של הנשאלים לנכות או מוגבלות שלהם עצמם או של בני משפחתם, מפאת גילם הצעיר.

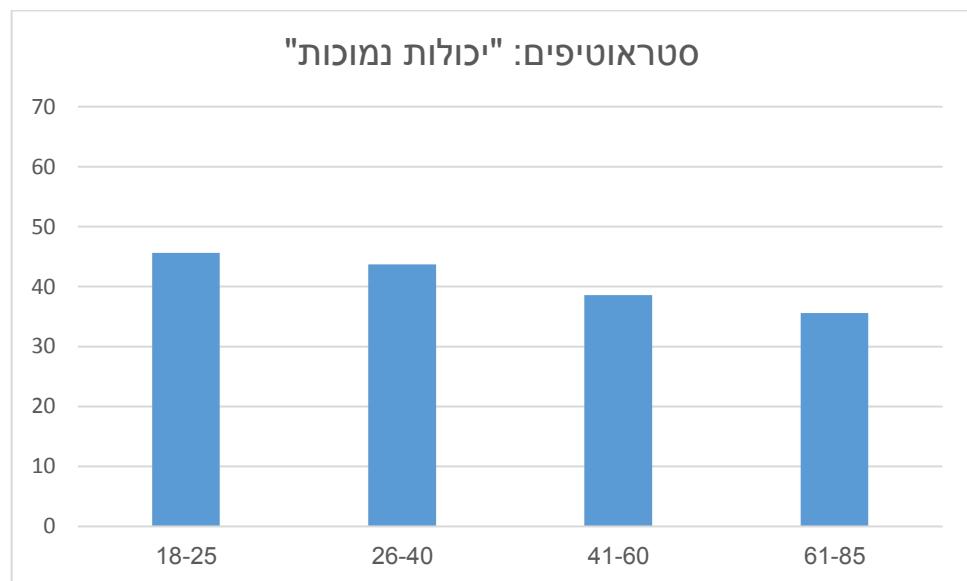
לדוגמה:

ההבדלים בין גילאי 18-25 לקבוצות הגיל האחרות הינם מובהקים. בנוסף, ההבדלים בין גילאי 26-40 לגילאי 41-60 הינם מובהקים. כלומר, המודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות נמוכה ביותר בקרב צעירים (18-25) לעומת קבוצות גיל אחרות.

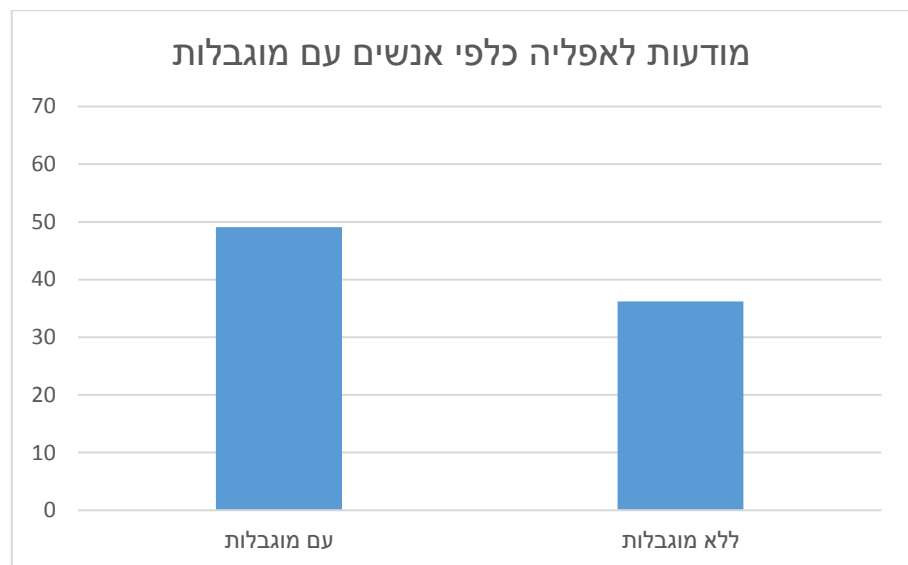
ההבדלים בין גילאי 18-25 לקבוצות הגיל האחרות הינם מובהקים. כלומר, צעירים (18-25) חשים איום מועט יותר על תפיסת "העצמי הבריא" שלהם בהשוואה לקבוצות הגיל האחרות.

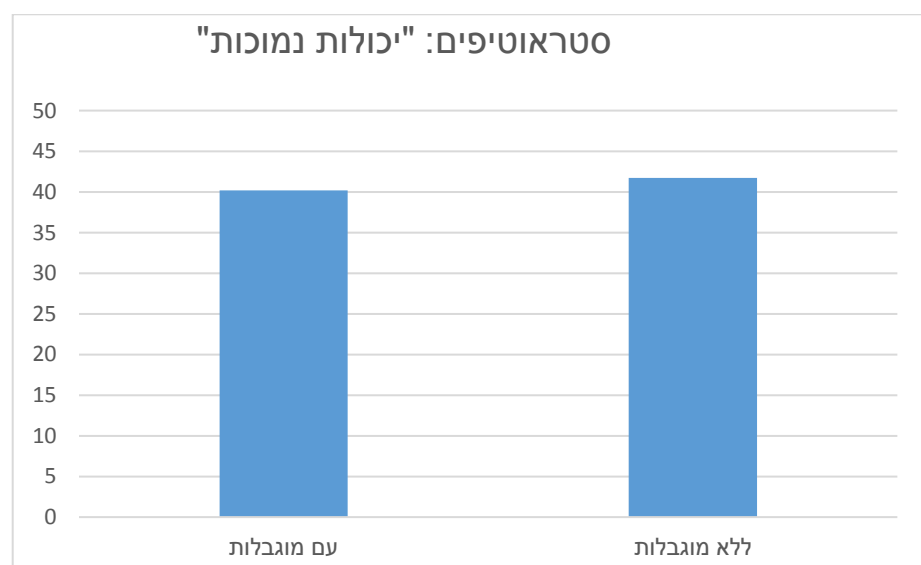
ההבדלים בין גילאי 61-85 לגילאים האחרים הינם מובהקים. בנוסף, ההבדלים בין גילאי 18-25 לגילאי 41-60 הינם מובהקים, וכן ההבדלים בין גילאי 18-25 לגילאי 26-40. כלומר, ככל שגיל הנשאלים נמוך יותר, כך הם מאמינים כי אנשים עם מוגבלות הם בעלי יכולות נמוכות יותר.

4. פילוחים בהתבסס על קיום/ אי-קיום מוגבלות

באופן מפתיע, למעט "סטריאוטיפים של יכולות נמוכות", "מרחק חברתי והדרה", ו"איום על העצמי הבריא", לא נמצא הבדל מובהק סטטיסטית בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות ביחסם כלפי אנשים עם מוגבלות. פרשנות אפשרית לכך היא שאנשים עם מוגבלות מאמצים את העמדות השליליות כלפיהם: כפי שמראה המחקר הפסיכולוגי, קבוצות מוחלשות רבות נוטות לאמץ את העמדות השליליות כלפיהן ולהצדיק את אי השוויון בחברה, גם אם הם אלה שנוטים לסבול מהשלכותיו. ואולם, יש להסתייג מפרשנות זו שכן אחוז האנשים במדגם אשר דיווחו כי הם סובלים ממוגבלות כלשהי הינו נמוך מאוד (פחות מאחוז אחד מהמשתתפים), מה שעלול להקשות על מציאת הבדלים מובהקים סטטיסטית במדדים אחרים.

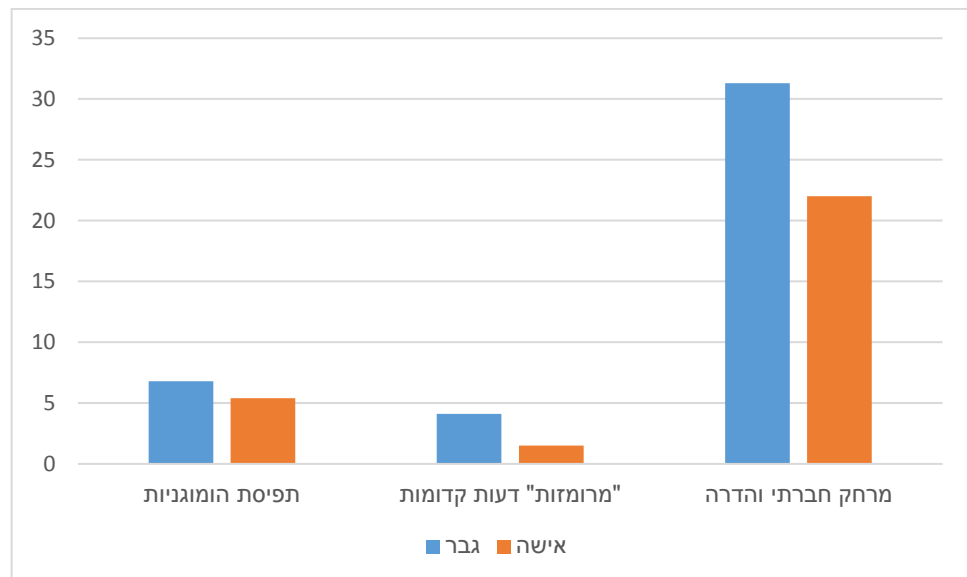
ההבדלים הינם מובהקים. כלומר, המודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות גבוהה יותר בקרב אנשים עם מוגבלות בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות.

ההבדלים הינם מובהקים. הסטריאוטיפ "יכולות נמוכות" חזק יותר בקרב אנשים ללא מוגבלות לעומת אנשים עם מוגבלות.

5. פילוחים בהתבסס על מין:

באופן עקבי, נמצא כי גברים מדווחים על עמדות שליליות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות לעומת נשים. ממצא זה עקבי עם מחקרים קודמים בפסיכולוגיה, המוצאים כי נשים נוטות לדווח על אמפתיה רבה יותר ויחס חיובי יותר כלפי קבוצות מיעוט ואוכלוסיות מוחלשות, ועל מודעות גבוהה יותר לאי שוויון בחברה - בעיקר במדדים הבוחנים עמדות "גלויות". נמצא, כי נשים חשות פחות איום מעשי וסמלי מאנשים עם מוגבלות ביחס לגברים ותומכות פחות במרחק חברתי גלוי וסמוי ובהדרה של אנשים עם מוגבלות ביחס לגברים. בנוסף, גברים מחזיקים בדעות קדומות "מרומזות" חזקות יותר מאשר נשים ובתפיסה חזקה יותר של הומוגניות כלפי אנשים עם מוגבלות ביחס לנשים. כל ההבדלים הינם מובהקים סטטיסטית. חשוב לציין כי מחקרים פסיכולוגיים רבים מייחסים הבדלים אלה להבדלים בציפיות החברתיות מנשים ומגברים, ומתהליכי חיברות שונים לגברים ולנשים המייצרים ציפיות אלה. לדוגמה:

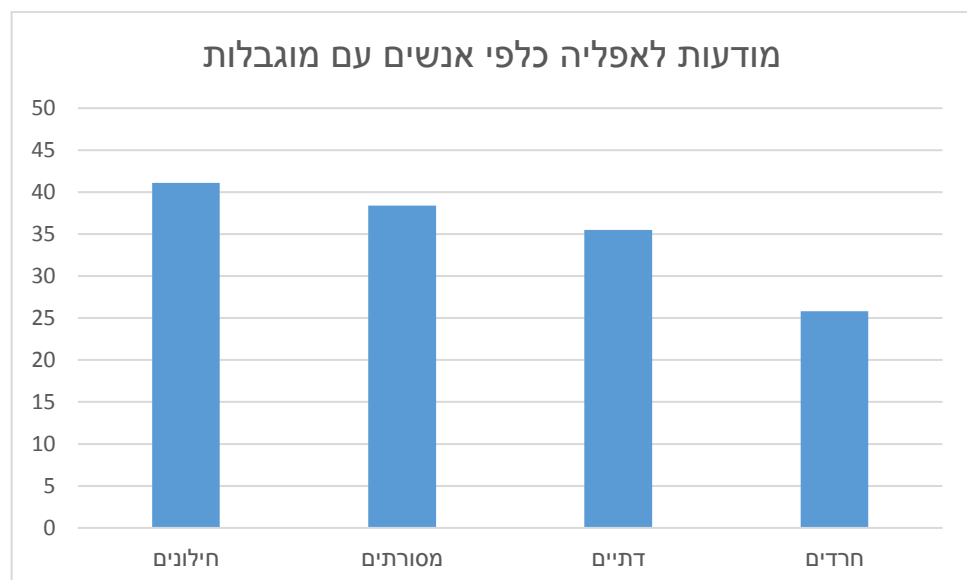

ההבדלים הינם מובהקים. גברים מדווחים על נכונות גבוהה יותר לריחוק חברתי והדרה כלפי אנשים עם מוגבלות ביחס לנשים. בנוסף, גברים תופסים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים יותר לעומת נשים. כמו כן, גברים מחזיקים בדעות קדומות "מרומזות" חזקות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות ביחס לנשים.

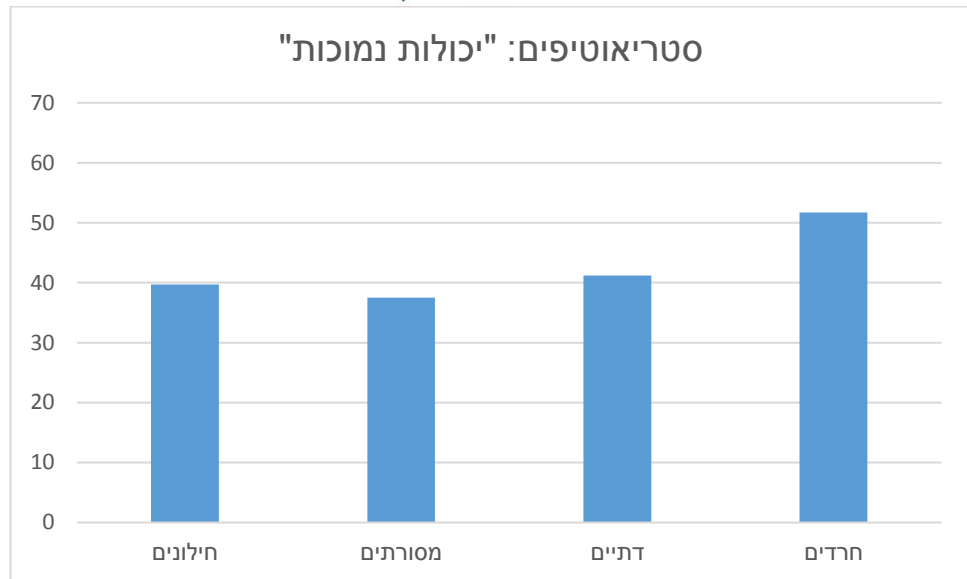
6. פילוחים בהתבסס על רמת דתיות:

במרבית המדדים, חילונים במחקר זה דיווחו על היחס החיובי ביותר כלפי אנשים עם מוגבלות. עם זאת, ברוב המדדים הקשר בין רמת דתיות לבין היחס כלפי אנשים עם מוגבלות אינו לינארי - במקרים רבים, חרדים מדווחים על יחס חיובי יותר כלפי אנשים עם מוגבלות לעומת דתיים ומסורתיים, ובאחרים הדפוס הינו הפוך. ייתכן שהממצא לפיו חילונים מדווחים על יחס חיובי יותר כלפי אנשים עם מוגבלות מושפע מכך שמרביתם מתגוררים בערים הטרוגניות ופלורליסטיות באופן יחסי. חשוב לציין שחילונים מרוצים פחות מתפקוד הערים ביחס לשיפור מצבם של אנשים עם מוגבלות, ומדווחים על אפליה רבה יותר כלפיהם בערים - מה שעשוי להצביע על תפקוד שלילי יותר של הרשויות בהם הם מתגוררים, או לחלופין על מודעות ורגישות רבה יותר לנושא.

לדוגמה:

ההבדלים בין חרדים לבין נשאלים חילונים, מסורתיים ודתיים הינם מובהקים. בנוסף, ההבדלים בין חילונים לדתיים גם הם מובהקים. כלומר, ככל שרמת הדתיות גבוהה יותר, כך רמת המודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות נמוכה יותר.

ההבדלים בין חרדים לחילונים, דתיים ומסורתיים הינם מובהקים. כלומר, חרדים תופסים אנשים עם מוגבלות כבעלי יכולות נמוכות יותר ביחס לדתיים, מסורתיים וחילונים.

6. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: דירוג רשויות

בפרק זה מוצג דירוג הרשויות באחוזי ההסכמה על המדדים השונים. היות שההבדלים בין ערים הצמודות זו לזו בדירוג אינם בהכרח מובהקים, בחרנו לחלק כל אחד מהדירוגים לשלוש קטגוריות רחבות. בהתאם, הרשויות המדורגות בכל אחת מהקטגוריות מסומנות באחד משלושה צבעים, המייצגים את מיקומן היחסי של הקטגוריות בכל אחד מהמדדים.:

- רשויות המסומנות **בכחול כהה**: גבוהות בדירוג (אחוזים גבוהים של הסכמה עם המדד)
- רשויות המסומנות **בכחול**: בינוניות בדירוג (אחוזים בינוניים של הסכמה עם המדד)
- רשויות המסומנות **בכחול בהיר**: נמוכות בדירוג (אחוזים נמוכים של הסכמה עם המדד)

יש לציין כי מיקומן של הערים כרמיאל, שוהם וטבריה בדירוג הרשויות אינו משקף מדרג עירוני מייצג, שכן מספר המשתתפים בערים אלה קטן באופן יחסי.

• **תפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות**

סטריאוטיפ של "יכולות נמוכות":

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כבעלי יכולות נמוכות

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כבעלי יכולות בינוניות

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כבעלי יכולות גבוהות

עיר	אחוזי הסכמה
נצרת	64.1
חדרה	45.7
בני ברק	44.4
תל אביב	43.6
נתניה	43.6
ירושלים	43.5
הרצליה	43.4
אשדוד	42.9
פתח תקווה	42.8
רמת גן	42.7
שוהם	41.2
רחובות	39.7
באר שבע	38.7
אשקלון	38.6
ראשון לציון	38.0
חיפה	37.8
חולון	37.1
כרמיאל	33.3
טבריה	32.4
הוד השרון	30.3

תפיסת אנשים עם מוגבלות כהומוגניים:

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים מאוד

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים במידה בינונית

תושבי רשויות אלה רואים אנשים עם מוגבלות כהומוגניים במידה גמוכה

עיר	אחוזי הסכמה
חדרה	12.0
אשדוד	11.0
נצרת	9.8
הרצליה	9.4
טבריה	8.8
נתניה	8.3
בני ברק	7.8
פתח תקווה	7.2
כרמיאל	7.2
חולון	7.1
רחובות	7.0
ראשון לציון	6.3
הוד השרון	5.6
ירושלים	5.6
באר שבע	3.9
רמת גן	3.8
אשקלון	3.5
תל אביב	2.7
חיפה	2.2
שוהם	0

דעות קדומות "מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות:

תושבי רשויות אלה אחוזים ברמה גבוהה של דעות קדומות כלפי אנשים עם מוגבלות
 תושבי רשויות אלה אחוזים ברמה בינונית של דעות קדומות כלפי אנשים עם מוגבלות
 תושבי רשויות אלה אחוזים ברמה נמוכה של דעות קדומות כלפי אנשים עם מוגבלות

עיר	אחוזי הסכמה
נצרת	14.4
כרמיאל	5.8
פתח תקווה	4.8
הרצליה	4.7
בני ברק	4.6
ירושלים	3.7
חולון	3.3
אשדוד	3.1
חיפה	2.6
באר שבע	2.5
חדרה	2.2
ראשון לציון	2.0
אשקלון	1.8
תל אביב	1.8
רמת גן	1.4
נתניה	1.3
הוד השרון	1.1
רחובות	0.5
טבריה	0
שוהם	0

איום מעשי וסמלי מאנשים עם מוגבלות:

תושבי רשויות אלה מדווחים כי הינם מאוימים מאוד (ברמה הסמלית והמעשית) מאנשים עם מוגבלות
 תושבי רשויות אלה מדווחים כי הינם מאוימים במידה בינונית (ברמה הסמלית והמעשית) מאנשים עם מוגבלות

תושבי רשויות אלה מדווחים כי הינם מאוימים במידה מועטה (ברמה הסמלית והמעשית) מאנשים עם מוגבלות

עיר	אחוזי הסכמה
נצרת	4.6
באר שבע	3.9
חולון	3.8
פתח תקווה	3.4
בני ברק	3.3
כרמיאל	2.9
הרצליה	2.8
אשדוד	2.1
ראשון לציון	2.0
ירושלים	1.9
אשקלון	1.8
חיפה	1.7
תל אביב	1.4
נתניה	1.3
הוד השרון	1.1
רמת גן	1.1
חדרה	1.1
רחובות	0.5
טבריה	0
שוהם	0

איום על תפיסת "העצמי הבריא":

תושבי רשויות אלה מדווחים כי תפיסת "העצמי הבריא" שלהם מאוימת במידה רבה מאנשים עם מוגבלות

תושבי רשויות אלה מדווחים כי תפיסת "העצמי הבריא" שלהם מאוימת במידה בינונית מאנשים עם

מוגבלות

תושבי רשויות אלה מדווחים כי תפיסת "העצמי הבריא" שלהם מאוימת במידה מועטה מאנשים עם

מוגבלות

עיר	אחוזי הסכמה
שוהם	67.6
ראשון לציון	57.6
נתניה	54.5
חיפה	53.5
רמת גן	51.2
רחובות	50.3
כרמיאל	49.3
באר שבע	49.0
ירושלים	48.1
אשקלון	47.4
הוד השרון	47.2
אשדוד	47.1
טבריה	47.1
חדרה	46.7
פתח תקווה	46.6
תל אביב	45.5
חולון	45.2
הרצליה	44.3
בני ברק	41.8
נצרת	35.9

• רגשות שליליים (עצב, מבוכה וחוסר אונים)

תושבי רשויות אלה מדווחים על רמות גבוהות של עצב, מבוכה וחוסר אונים במפגש עם אנשים עם מוגבלות

תושבי רשויות אלה מדווחים על רמות בינוניות של עצב, מבוכה וחוסר אונים במפגש עם אנשים עם מוגבלות

תושבי רשויות אלה מדווחים על רמות נמוכות של עצב, מבוכה וחוסר אונים במפגש עם אנשים עם מוגבלות

עיר	אחוזי הסכמה
חדרה	47.8
נתניה	42.3
אשדוד	41.4
פתחתקווה	38.9
הרצליה	38.7
רחובות	38.7
בניברק	36.6
רמתגן	36.0
טבריה	35.3
אשקלון	34.2
תלאביב	34.5
חיפה	33.9
ירושלים	32.9
בארשבע	32.8
ראשון לציון	32.7
הודהשרון	32.6
חולון	31.0
כרמיאל	24.6
שוהם	20.6
נצרת	17.0

• כוונות התנהגות כלפי אנשים עם מוגבלות:

מרחק חברתי והדרה של אנשים עם מוגבלות:

תושבי רשויות אלה תומכים במידה רבה בהדרת אנשים עם מוגבלות והרחקתם מהמרחב החברתי
 תושבי רשויות אלה תומכים במידה בינונית בהדרת אנשים עם מוגבלות והרחקתם מהמרחב החברתי
 תושבי רשויות אלה תומכים במידה מועטה בהדרת אנשים עם מוגבלות מהמרחב החברתי

עיר	אחוזי הסכמה
כרמיאל	4.3
באר שבע	2.5
ירושלים	2.3
בני ברק	2.0
נצרת	2.0
הרצליה	1.9
אשקלון	1.8
חולון	1.4
חדרה	1.1
אשדוד	1.0
פתח תקווה	1.0
רחובות	1.0
נתניה	0.6
תל אביב	0.5
רמת גן	0.5
חיפה	0.4
ראשון לציון	0
טבריה	0
הוד השרון	0
שוהם	0

מרחק חברתי "סמוי" כלפי אנשים עם מוגבלות :

תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תמיכה גבוהה בריחוק חברתי מאנשים עם מוגבלות (במדד ה"סמוי").

תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תמיכה בינונית בריחוק חברתי מאנשים עם מוגבלות (במדד ה"סמוי).

תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תמיכה נמוכה בריחוק חברתי מאנשים עם מוגבלות (במדד ה"סמוי").

עיר	אחוזי הסכמה
כרמיאל	4.3
חדרה	3.3
חולון	3.3
נצרת	3.3
בני ברק	2.6
ירושלים	2.3
תל אביב	2.3
הרצליה	1.9
נתניה	1.9
פתח תקווה	1.9
באר שבע	1.5
הוד השרון	1.1
אשקלון	0.9
חיפה	0.9
רמת גן	0.9
אשדוד	0.5
ראשון לציון	0.5
רחובות	0.5
טבריה	0
שוהם	0

• עמדות לגבי תפקוד הרשות המקומית:

מודעות לאפליה כלפי אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית:

תושבי רשויות אלה מדווחים על אפליה רבה נגד אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית/עיר בה הם מתגוררים

תושבי רשויות אלה מדווחים על אפליה בינונית נגד אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית/עיר בה הם מתגוררים

תושבי רשויות אלה מדווחים על אפליה מעטה נגד אנשים עם מוגבלות ברשות המקומית/עיר בה הם מתגוררים

עיר	אחוזי הסכמה
חדרה	48.9
תל אביב	47.7
חיפה	44.8
באר שבע	43.7
הוד השרון	42.8
כרמיאל	40.5
רחובות	40.1
רמת גן	39.3
אשדוד	38.6
טבריה	38.2
פתח תקווה	38.0
ראשון לציון	37.6
ירושלים	37.0
חולון	34.8
נתניה	34.5
אשקלון	33.3
הרצליה	33.0
שוהם	29.4
בני ברק	29.4
נצרת	24.9

יחס כלפי תפקוד הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות:

תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תפקוד גבוהה של הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות
 תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תפקוד בינוני של הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות
 תושבי הרשויות בקטגוריה זו מדווחים על תפקוד גרוע של הרשות המקומית בנוגע לאנשים עם מוגבלות

עיר	אחוזי הסכמה
שוהם	50.0
בני ברק	32.0
כרמיאל	30.4
הרצליה	28.3
ראשון לציון	27.3
נתניה	25.0
ירושלים	23.1
באר שבע	23.0
תל אביב	21.8
אשדוד	19.9
נצרת	19.6
אשקלון	19.3
חיפה	17.8
רמת גן	16.1
חולון	15.7
פתח תקווה	15.4
חדרה	15.2
טבריה	14.7
רחובות	12.6
הוד השרון	10.1

6. היחס כלפי אנשים עם מוגבלות: דירוג רשויות במדד המשולב ("מדד הגישה החיובית")

הדירוג העירוני במדד המשולב מייצג אחוזי הסכמה משוקללים למדדים הבאים: הומוגניות, דעות קדומות "מרומזות", מרחק חברתי והדרה, מרחק חברתי "סמוי", אמפתיה רגשות מבוכה וחוסר אונים, ותפיסת איום מעשית וסמלית.

ציון גבוה במדד זה פירושו מעיד על "גישה חיובית" כלפי אנשים עם מוגבלות: תפיסת הומוגניות נמוכה של אנשים עם מוגבלות, דעות קדומות נמוכות, מרחק חברתי והדרה נמוכים, רמות נמוכות של תפיסת איום מעשית וסמלית, ואמפתיה גבוהה כלפי אנשים עם מוגבלות.

יש לציין כי מיקומן של הערים כרמיאל, שוהם וטבריה בדירוג הרשויות אינו משקף מדרג עירוני מייצג, שכן מספר המשתתפים בערים אלה קטן באופן יחסי.

עיר	אחוזי הסכמה
שוהם	91.2
ראשון לציון	85.9
הוד השרון	82.0
רמת גן	81.5
תל אביב	80.5
באר שבע	79.4
רחובות	78.9
הרצליה	78.3
חיפה	78.3
ירושלים	77.8
אשקלון	77.2
חולון	74.3
נתניה	73.7
טבריה	73.5
בני ברק	72.5
כרמיאל	71.0
חדרה	69.6
פתח תקווה	69.2
אשדוד	69.1
נצרת	64.1

מדד עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות

הסכמה מדעת

הינך מוזמן להשתתף בסקר על עמדותיהם של ישראלים כלפי אנשים עם מוגבלות. השתתפותך חשובה לנו ואנו מעריכים את שיתוף-הפעולה ואת תשומת-הלב שלך במהלך הניסוי.

אם בכל זמן תבקש להפסיק את השתתפותך בניסוי, סגרי את חלון הדפדפן. לא תהיה להפסקת הניסוי שום השפעה על שום תחום בחיך, ואף גורם מחוץ לפאנל לא יוכל לדעת שהשתתפת בו/הפסקת את השתתפותך.

ההשתתפות בשאלון אנונימית לחלוטין, והמידע שתספק יהיה מזוהה לפי מספר סדרתי אקראי.

נא סמן "מסכימ/ה" במידה ואת/ה מאשר/ת את הכתוב מעלה, במידה ולא אנא סגור את הדפדפן או סמן "לא מסכימ/ה" ולא תועבר לשאלון.

פרק ראשון: מדדי בסיס

במקבץ השאלות הבא, נרצה ללמוד מעט אודותיך. אנא השב על השאלות הבאות כמיטב הבנתך - אין תשובה נכונה או לא נכונה לשאלות אלה. **השאלות מנוסחות בלשון זכר, אך מתייחסות לשני המינים.**

1. ערכים: שאלון הבסיסים המוסריים (moral foundations questionnaire: Haidt, 2013)

כשהנך מחליט באיזו מידה דבר מה הינו נכון או שגוי מבחינה מוסרית, באיזו מידה השיקולים הבאים רלוונטיים לחשיבתך? (1 = כלל לא, 7 = במידה רבה מאוד)

1. אם מישוה הפגין חוסר כבוד לסמכות
2. אם מישוה הפר עקרונות של טוהר וצניעות
3. אם מישוה טיפל במישוה חלש או פגיע
4. אם מישוה נהג בחוסר הגינות
5. אם מישוה עשה מעשה של בגידה בקבוצתו
6. אם מישוה פעל בהתאם למסורות החברה
7. אם מישוה עשה מעשה מעורר גועל
8. אם מישוה התנהג באכזריות כלפי אדם אחר
9. אם ממישוה נשללו זכויותיו
10. אם מישוה הפגין חוסר נאמנות

2. סמכותנות (Altemeyer, 1981)

ההיגדים הבאים מתייחסים למגוון נושאים חברתיים. סביר שתגלה שאתה מסכים עם חלק מההיגדים, ומתנגד לאחרים במידה שונה. אנא ציין את תגובתך לכל אחד מההיגדים.

מס'	מתנגד מאוד	מתנגד	ד' מתנגד	ד' מסכים	מסכים	מסכים מאוד

11.	מה שישראל באמת צריכה במקום עוד "זכויות אזרח" זו מנה הגונה של חוק וסדר.	1	2	3	4	5	6
12.	במצב העניינים הקיים בזמן האחרון בארץ, יש צורך בצעדים קיצוניים כדי להעמיד במקומם את "עושי הצרות", הפושעים והסוטים.	1	2	3	4	5	6
13.	אין "דרך אחת נכונה" לחיות את החיים; כל אחד צריך ליצור לעצמו את דרך החיים המתאימה לו.	1	2	3	4	5	6

3. אמונה ביכולת השינוי של אנשים (Based on Tamir et I., 2007) (implicit theories)

עד כמה אתה מסכים עם האמירות הבאות (1 = כלל לא, 7 = במידה רבה מאוד)

14. לא משנה כמה ינסו, אנשים לא באמת יכולים לשנות את מי שהם באמת
 15. לעתים קרובות קורה שאנשים משנים את תכונותיהם הבסיסיות באופן משמעותי

4. העדפה להיררכיה וחוסר שיוויון בין קבוצות (Pratto et al., 2013) (SDO)

ישנן קבוצות רבות ומגוונות בעולם, קבוצות אתניות, קבוצות דתיות, קבוצות לאומיות ועוד. עד כמה אתה מסכים אם האמירות הללו לגבי קבוצות? ליד כל אמירה סמן את רמת הסכמתך בסולם של 1-10. (1 – מתנגד בתוקף... 10 – מסכים לחלוטין)

16. עלינו לפעול על מנת לאפשר לכל הקבוצות בחברה סיכוי שווה להצליח.
 17. קבוצות בתחתית הסולם החברתי ראויות בדיוק במידה שווה כמו הקבוצות שעומדות בראש הסולם.
 18. מן הראוי שקבוצות נבחרות ישלטו על קבוצות נחותות יותר.

5. הנטייה להצדיק את המערכת: באיזו מידה הנך מסכימ/ה עם ההיגדים הבאים (בסקאלה של 1- מסכימ/ה מאוד – 7 – לא מסכימ/ה בכלל)

19. לכל אדם בחברה בישראל יש סיכוי שווה להיות מאושר ובריא.
 20. החברה בישראל מעוצבת באופן שבו אנשים בדרך כלל מקבלים את מה שמגיע להם.
 21. המדיניות הציבורית בישראל משרתת את טובת הכלל.

פרק שני: עמדות כלפי אנשים עם מוגבלויות

על פי ההגדרה המקובלת, אדם עם מוגבלות הוא "אדם עם לקות פיזית, נפשית או שכלית, לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים".

במקבץ השאלות הבא, נבקש ללמוד על עמדותייך ורגשותייך כלפי אנשים עם מוגבלות. **השאלות מנוסחות בלשון זכר, אך מתייחסות לשני המינים.**

תפיסות:

1. מדד סטריאוטיפים כלפי מוגבלויות (תכונות מנוגדות) (מבוסס על כספא ושוורצוולד, 1997)

בכל הצירים הבאים ישנם שני שמות תואר אפשריים לתיאור תכונות אופי טיפוסיים של בני אדם. באיזו מידה כל אחת מהתכונות מתארת לדעתך אדם עם מוגבלות טיפוסי?

עוין							ידידותי	22.
8	7	6	5	4	3	2	1	
בעל יכולות נמוכות							בעל יכולות גבוהות	23.
8	7	6	5	4	3	2	1	
טיפש							אינטליגנטי	24.
8	7	6	5	4	3	2	1	
אינו בעל חמלה לאחרים							בעל חמלה לאחרים	25.
8	7	6	5	4	3	2	1	

2. דעות קדומות "מרומזות" כלפי אנשים עם מוגבלות (גזענות קלאסית ומודרנית, Akrami et al., 2000)

ציין עד כמה אתה מסכים עם האמירות הבאות (1-לא מסכים כלל, 6- מסכים מאוד):

קלאסית:

26. אנשים עם מוגבלות הם חלשי אופי בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות
 27. נראה שאנשים עם מוגבלות לא מנצלים את ההזדמנויות שהחברה מציעה להם

מודרנית:

28. בחברה של היום כבר אין אפליה נגד אנשים עם מוגבלות
 29. אנשים עם מוגבלות מצויים דרישות גבוהות מדי במאבקם על זכויות שוות
 30. החברה דואגת יותר מדי לאנשים עם מוגבלות, באופן שאינו הוגן כלפי קבוצות אחרות

3. מדד מודעות לאפליה בעיר (Iyer et al., 2003) באיזו תדירות אתה חושב שאנשים עם מוגבלות נחשפים לאפליה בתחומים הבאים, בעיר מגוריך? (1 = כלל לא, 7 = במידה רבה)

31. אפליה במקום העבודה או במוסדות אקדמיים
 32. אפליה בתצורת הערות לא סובלניות
 33. אפליה בקבלת שירותים עירוניים

4. מדד נורמות חברתיות בחברה הישראלית כלפי אנשים עם מוגבלות (Based on Paluck & Shepherd, 2012)

- בשאלות הבאות אנחנו לא שואלים על עמדותיך האישיות, אלא על הדרך שבה אתה מעריך שרוב האנשים בחברה הישראלית חושבים. אנא דרג את תשובותיך על סולם הנע בין (1-כמעט אף אחד, 6- כמעט כולם):
34. כמה ישראלים חושבים שזה נורמאלי לספר בדיחה או לומר אמירה בעלת אופי לא-סובלני כלפי אנשים עם מוגבלות?

35. כמה ישראלים חושבים שזה נורמאלי להפלות אנשים עם מוגבלות במקום העבודה או במוסדות אקדמיים?

5. דה-הומניזציה

לפניך רשימה של רגשות. כעת עליך לקרוא את הרשימה, ולבחור מתוכה את הרגשות שמאפיינים לדעתך באופן הטוב ביותר אנשים עם מוגבלות. כלומר, נרצה שתחשוב איזה רגשות אנשים עם מוגבלות נוטים להרגיש. הקפ'י בעיגול את הרגשות שבחרת. השתדל'י להקיף בעיגול רגשות מעטים בלבד, רק את אלו שנראים לך המאפיינים ביותר. לשאלון זה אין תשובה אחת נכונה, ואנו מעוניינים לדעת מה דעתך.

36. הרגשות המאפיינים ביותר אנשים עם מוגבלות, הם, לדעתי – (קרא'י את כל הרשימה, והקיפ'י בעיגול רגשות מעטים)

1. אופטימיות	8. גאווה	15. כאב	22. מבוכה
2. פחד	9. מצוקה	16. רגיעה	23. תשוקה
3. התעלות	10. בוש	17. חיבה	24. עצב
4. עונג	11. הנאה	18. זעם	25. עליזות
5. ייאוש	12. חרטה	19. תקווה	26. מרירות
6. שמחה	13. התלהבות	20. בדידות	27. הערצה
7. יסורי מצפון	14. סבל	21. נוסטלגיה	28. בוז

6. תפיסת תועלת הטיפול באנשים עם מוגבלות:

אנא דרג את הסכמתם עם ההיגדים הבאים על גבי סולם שנע בין 1 (כלל לא) ל 7 (במידה רבה).

37. אדם עם אישיות חזקה יכול להתגבר בעצמו על המוגבלות שלו.

38. טיפול יתר באנשים עם מוגבלות רק מקשה עליהם ללמוד להסתדר בעצמם.

7. מדד הומוגניות של אנשים עם מוגבלות (Park & Rothbart, 1982)

אנא דרג את הסכמתם עם ההיגדים הבאים על גבי סולם שנע בין 1 (כלל לא) ל 7 (במידה רבה).

39. אנשים עם מוגבלות דומים אחד לשני במונחים של המטרות בחייהם

40. אנשים עם מוגבלות דומים אחד לשני במונחים של ההתנהגות שלהם

41. אני מאמין שאנשים עם מוגבלות מסוגים שונים (פיזית, נפשית, שכלית) חולקים תכונות משותפות

8. מדד תפיסת איום מעשי, סמלי ו"העצמי הבריא"

אנא דרג את הסכמתם עם ההיגדים הבאים על גבי סולם שנע בין 1 (כלל לא) ל 7 (במידה רבה).

42. שילוב אנשים עם מוגבלות בחברה הישראלית מאיים על מרקמה של החברה הבריאה

43. השקעת משאבים בשילוב אנשים עם מוגבלות פוגעת בשאר האוכלוסייה

44. כשאני רואה אדם עם מוגבלות, אני חושב על כך שאני או מישהו מבני משפחתי יכול להפוך להיות אדם עם מוגבלות

רגשות:

פעמים רבות בחיים אנחנו באים במגע עם אנשים עם מוגבלות, מה שמעורר בנו באופן טבעי רגשות שונים ומגוונים.

. נסה לחשוב באיזו מידה תחושות אלה עולות בך כאשר אתה בא במגע עם אדם עם מוגבלות?

כלל לא	מעט מאד	מעט	במידה מסוימת	במידה רבה	במידה רבה מאד
45. כעס					
46. אמפתיה					
47. גועל (סלידה, דחייה)					
48. פחד					
49. עצב					
50. הערצה					
51. רחמים					
52. מבוכה (אי נוחות, אי נעימות, חוסר ידיעה כיצד נכון לנהוג)					
53. חוסר אונים					
54. בושה					

מדדי כוונות התנהגות

1. מרחק חברתי "סמוי" כלפי אנשים עם מוגבלות:

באיזו מידה אתה מסכים עם ההיגדים הבאים בסולם שנע בין 1 (במידה מועטה מאוד או כלל לא) עד 6 (במידה רבה מאוד).

- 55. מתוך הדאגה שלי לילדים בשכונה, לא הייתי רוצה שאנשים עם מוגבלות יסתובבו בשכונה שלי.
- 56. לא הייתי רוצה קשר קרוב עם אדם עם מוגבלות כי יהיה לנו קשה למצוא שפה משותפת.
- 57. לא כדאי להתחבר יותר מדי לאדם עם מוגבלות כי זה יכול להשפיע על המחשבה שלך.

2. מרחק חברתי "גלוי" והדרה של אנשים עם מוגבלות:

באיזו מידה אתה מסכים עם ההיגדים הבאים בסולם שנע בין 1 (במידה מועטה מאוד או כלל לא) עד 6 (במידה רבה מאוד).

- 58. הייתי מוכן להיות שכן של אדם עם מוגבלות.
- 59. הייתי מוכן להיות חבר של אדם עם מוגבלות.
- 60. הייתי מוכן להיות בת/בן זוג של אדם עם מוגבלות.
- 61. הייתי מוכן שילדי ילמדו בכיתה עם ילד עם מוגבלות.
- 62. הייתי מוכן שיוקם מועדון חברתי לאנשים עם מוגבלות בשכונה שלי.

63. הייתי מוכן להתנדב בסיוע לאנשים עם מוגבלות
 64. לאנשים עם מוגבלות צריכה להיות זכות להביא ילדים לעולם.
 65. לאנשים עם מוגבלות צריכות להיות זכויות שוות כמו לכל אחד אחר.
 66. יש לאסור על אנשים עם מוגבלות להצביע בבחירות.

4. יחס לשילוב אנשים עם מוגבלות:

תקציבן השנתי של עיריות ורשויות מקומיות כולל השקעה בתחומים רבים, ביניהם חינוך, בניית ושיפור תשתיות, שיפור פני העיר, תרבות, ואיכות חיי התושבים.

לפניך אחוז התקציב אותו מקצות בממוצע רשויות מקומיות/עיריות בישראל לכל אחת מהפעילויות, מתוך סך ההוצאות שלהן. לדעתך האישית, כמה אחוזים מכלל תקציב העירייה/הרשות המקומית שבה אתה מתגורר יש להפנות לכל אחת מהפעילויות הבאות, בהתחשב ביתר הוצאותיה, וביחס לתקציב שהיא מוציאה כעת על פעילות זו?

(בר הזזה)

67. הנגשת שירותים בעיר לאנשים עם מוגבלות (עיריות/רשויות מקומיות בישראל משקיעות כ-5 אחוזים בממוצע מתקציבן בפעילות זו)
 68. השקעה בשיפור יחסם של תושבי העיר לאנשים עם מוגבלות (עיריות/רשויות מקומיות בישראל משקיעות כ-2 אחוזים בממוצע מתקציבן בפעילות זו)
 69. מתן שירותי תמיכה נפשית וחברתית עבור אנשים עם מוגבלות ((עיריות/רשויות מקומיות בישראל משקיעות כ-1 אחוז בממוצע מתקציבן בפעילות זו)

5. יחס לתפקוד העירייה לגבי אנשים עם מוגבלות:

70. באיזו מידה הינך סבור שהרשות המקומית/עיר שבה אתה מתגורר עושה מספיק בנוגע למצבם של אנשים עם מוגבלות המתגוררים בה? פרט

פרק שלישי: פרטים דמוגרפיים

1. פרטים דמוגרפיים המצויים במערכת חברת הסקרים:

- ✓ מין
- ✓ גיל
- ✓ ארץ מוצא
- ✓ ארץ מוצא הורים
- ✓ דת
- ✓ רמת דתיות
- ✓ הכנסה ממוצעת
- ✓ השכלה

2. פרטים דמוגרפיים נוספים:

71. כיצד היית מגדיר את עמדתך הפוליטית? (1-7 מימין לשמאל)
 72. על פי ההגדרה המקובלת, אדם עם מוגבלות הוא "אדם עם לקות פיסית, נפשית או שכלית, לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים". האם אתה עצמך עונה להגדרה של אדם עם מוגבלות? אם כן, פרט
- האם הינך מחשיב את עצמך כאדם נכה? אם כן, פרט
 - האם הינך חושב כי רוב האנשים האחרים יחשיבו אותך כאדם נכה? אם כן, פרט

73. אנא סמן את התשובות הנכונות לגבייך:

- יצא לי להכיר מקרוב אדם עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- עבדתי לצד אדם/אנשים עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- העבודה שלי כוללת מתן שירותים או טיפול באנשים עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- יש לי קרוב/י משפחה עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- יש לי חבר/ים קרוב/ים עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- יש לי שכנ/ים עם מוגבלות. אם כן, פרט:
- אני נוהג לבלות עם אדם עם מוגבלות בחיי היומיום. אם כן, פרט:

סיום שאלון

אנו מודים לך מאוד על השתתפותך בסקר.

בכל שאלה ניתן לפנות לצוות המחקר: esjulia@idc.ac.il.

Benomir, A. M., Nicolson, R. I., & Beail, N. (2016). Attitudes towards people with intellectual disability in the UK and Libya: A cross-cultural comparison. *Research in developmental disabilities*, 51, 1-9.

Burke, J., Bezyak, J., Fraser, R. T., Pete, J., Ditchman, N., & Chan, F. (2013). Employers' Attitudes Towards Hiring and Retaining People with Disabilities: A Review of the Literature. *The Australian Journal of Rehabilitation Counselling*, 19(01), 21-38.

De Boer, A., Pijl, S. J., & Minnaert, A. (2012). Students' attitudes towards peers with disabilities: A review of the literature. *International Journal of Disability, Development and Education*, 59(4), 379-392.

Nota, L., Santilli, S., Ginevra, M. C., & Soresi, S. (2014). Employer attitudes towards the work inclusion of people with disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 27(6), 511-520.